

BİR ÇAĞ DÖNÜMÜNÜN EŞİĞİNDEYİZ!

Büyük umutların büyük kaygıların gölgesinden sıyrılışına; manevi yücelişin zulmün koyuluğu içinde parıldayışına; dayanışma adacıklarının yoksulluk ve yoksunluk okyanusunun derinliklerinden uç verişine; bilgi ve hakikat arayışının kurumsallaşmış yalan ve cehaletin karanlığını deşmesine; vicdanın, "bencil hesabın buzlu suları"ndan kurtuluşuna; başkaldırının boyun eğişi, isyanın tevekkülü bir yana itişine; eleştirinin kabullenişle yer değıştirişine tanıklık ediyoruz... İnsanlık 20. yüzyıl sona ererken yitirir gibi olduğı bilincine yeniden kavuşmak arzusuyla bir kez daha güçlerini harekete geçiriyor; belleğini yokluyor; yaratıcılığını sınıyor...

Her yerde farklı kozalardan çıksa, farklı yataklarda aksa; farklı dillerde konuşsa, farklı renklerle bezense, farklı eylem biçimlerine bürünse de, dünyanın bütün kıtalarında çatışmanın ilerleme ve devrim kutbunda yer alanların bir ortak özelliğı var: Tarihin ileriye doğru hareketinin taşıyıcıları, bugün de binlerce yıldır olageldiğı gibi her yerde emekçiler, kadınlar, dışlananlar, işsizler ve gençler! "Bugüne kadar varolmuş bütün toplumların tarihinin sınıf mücadeleleri tarihi" olduğı bir kez de küresel ölçekte doğrulanıyor. Çok değıl, daha on yıl kadar önce kapitalizmin "Pirüs zaferi"nin sarhoşluğına kapılıp "tarihin sonu"nu ilen edenler şimdi suspus. Tarih sürüyor!

Ama, tarih, peşinen, bu büyük altüst oluşun, umudun, yücelişin, dayanışmanın; bilginin, adaletin, hakikatin, eşitliğin, özgürlüğün, kardeşliğin, emeğin zaferiyle sonuçlanacağına dair bir teminat sunmuyor. İnsanlığın daima ilerleyen bir evrim geçireceğine dair mutlak bir tarih ve doğa yasası yok. Maddecî düşünüş, dünyayı yorumlamanın, bilinçli insan eylemi olmaksızın onu değıştirmeye yetmeyeceğini daha 19. yüzyılda ortaya koymuştu.

KAPİTALİZM YAŞAMI TEHTİD EDİYOR!

Kapitalizmin bugünkü küresel yayılışı koşullarıdaysa insanlık, üstelik dünya üzerindeki etkinliğini anlamlandırmak bakımından yalnızca felsefi değıl varoluşsal bir sorunla da yüz yüze. Bütün göstergelerin işaret ettiğı gibi, varlığına dünya çapında bir devrimle son verilmediğı takdirde kapitalist üretim tarzı, insanlığı ve yerküreyi kendiyile birlikte yok oluşa sürüklemekle tehdit ediyor. Tarihsel bir atılımla kaderine sahip çıkamazsa, insanlığın önümüzdeki yüzyılda sermaye boyunduruğı altında yaşamayı sürdürmesi bile iyimser bir öngörü sayılabilir. Doğayı, kendini yeniden üretme gücünden daha büyük bir güçle bozunmaya götüren kapitalist üretim yordamlarının bugünkü işleyişi, yeryüzünde canlı yaşamın sürekliliğini ve varlığını tehdit ediyor. Bütün yerküreyi kasıp kavuran, seller, yangınlar, kuraklıklar; dondurucu soğuklar, kavurucu sıcaklar, susuzluk, toprağın, havanın, suyun zehirlenmesi ve türlerin yok oluşu ile bütün kıtalarda yaşayan bütün insanlara kendisini bir felaketler silsilesi olarak her gün daha çok duyuran ekolojik kriz, uygarlıktan kaçışı değıl onu dönüştürmeyi, yeni ve daha ileri bir uygarlığa sıçramak için, insan-insan ve insan-doğa ilişki ilerini bir ve aynı anda değıştirmeyi zorunlu kılıyor. Kapitalizm, emek gücüne ya da canlı emeğe karşı nasıl davranıyorsa doğaya da öyle davranıyor: Daha çok kâr için iliğine kadar sömürmek! Ekolojik dengenin süre gitmesi dahi üretim tarzında bir devrimi şart koşuyor: Yaşamak için devrim gerekiyor!

KAPİTALİZM UYGARLIĞI TEHTİD EDİYOR!

"Kalkınma", "gelişme", "büyüme", "refah" ve "ilerleme" gibi "daha iyi bir gelecek" vaat eden kavramlar sermaye dinamiğı ve birikimiyle bağlantılı anlamlarından sıyrılıp insanlığın kurtuluşunun gerçek ve maddi imkanlarıyla ilişkilendirilmedikçe hepsinin başına bir "sürdürülebilirlik" eklemek yaklaşan felaketi durdurmak açısından "post modern" bir duadan fazla bir anlam taşımıyor.

Kapitalist miyopluk insanı, doğa karşısında dediğim dedik ve başına buyruk bir efendi gibi konumlandırıyor. Kapitalizm, bilim insanların bütün uyarılarına kulaklarını tıkıyor, on yıllardır "geliyorum" diyen felaketin aslında artık gelmiş olduğunu gösteren bütün işaretlere gözlerini yumuyor. Doğanın milyarlarca yıl alan kimyasal ve biyolojik evrimle oluşmuş karmaşık bir üretim örüntüsü gibi işlediğini, bunun her türden toplumsal üretim sisteminin verili önkoşulu olduğunu yok sayıyor: Onun nobranlığı despotların binlerce yıldır değışmeyen ilkesinde özetlenebilir: "Benden sonra tufan!"

Uzağı görmek, insanı doğanın bilinci, doğanın kendisi üzerine düşünme kapasitesi, doğanın evriminin doğru ve tarih sahnesinde yer aldığı andan bu yana bu evrime bilinciyle de dahil olan bir ögesi olarak algılamak

tarih boyunca hep ola geldiği gibi bu kez de ezilenlerin ve sömürülenlerin düşünürlerinin omuzlarına yüklenen bir görev. Artık bir ikilemin kapısında: Uygarlığın doğa ile barışarak ilerlemesi ya da kendisiyle birlikte biyolojik evrimi de geriye sürükleyerek yozlaşıp çözünmesi! Toplumsal tarihimizi doğanın tarihinin bir bileşeni olarak gören daha derin bir tarih bilinci insanlığa egemen olmadıkça yok oluş bir matematik denkleminin sonucu kadar kaçınılmaz ve kesin bir akıbet. Kapitalizm doğal sınırlara gelip dayanıyor, sürdürülemez! Uygarlığı sürdürmek için devrim gerekiyor.

KAPİTALİZM TOPLUMSAL VAROLUŞU TEHTİD EDİYOR!

Kapitalizmin varlığı ve egemenliği, artık doğa kadar, toplumun varlığı ve insanın toplumsal bir varlık oluşu gerçeğiyle de bağdaşmıyor. Üretim, toplumsal ihtiyaçların tatmininden sürekli olarak koparken, sermaye, kâr oranlarının düşmesi eğilimiyle başa çıkabilme kaygısı içinde, geçmişte alış verişin konusu olmayan bütün alanları piyasanın istilasına uğrattıyor. Kamu hizmetlerini ticarileştiriyor; eğitimi, sağlığı, iletişimi, ulaşımı, sosyal güvenliği, kamu güvenliğini, çok değil sadece elli yıl önce parayla alınıp satılması düşünülemeyecek her şeyi metalaştırıyor. Toplumsal olan her şey kârın ve özel-çıkarın nesnesine dönüşüyor. Özelleşiyor! İnsanla insan arasındaki biricik bağ olarak "piyasa" dışında bir şey kalmıyor.

Son elli yılda elektronik, bilişim, iletişim, ulaşım, genetik, süper iletkenler, robotik vb. alanlarda gerçekleştirilen teknolojik atılımlar ve bunların sağladığı üretici güç kapasitesinin, sözüm ona "sanayiye insansızlaştırması" emekçileri üretimin zahmetinden kurtararak, onlara kendilerini gerçekleştirecekleri bir "özgürlük alemi" sunmuyor. Üretim sürecinden dışlanmış yüz milyonlarca yersiz yurtsuz ve aç insanı geçinmeleri için çöplüklere, barınmaları için sokaklara kovalıyor.

Genetik olarak değiştirilmiş organizmalar ve yapay gıda üretimine dayalı tarımsal sanayilerin ve bu alanda tekel kurmuş uluslararası şirketlerin baskısı altındaki ülkelerde tarım çöküyor. Çiftçi topraktan kovuluyor. Genişleyen hizmet sektörü ve enformel emek piyasası, tarımdan kovulan nüfusu ve sanayide açığa çıkan emeği emmeye yetmiyor. Üretimden dışlanan emekçiler "gereksiz nüfus" haline geliyor. Okyanusların yuttuğu teknelerden, soğuk hava kamyonları ve TIRlardan, kargo uçaklarından sağ çıkabilenler büyük bir iç ve uluslararası emek göçü dalgası halinde ülkelerin küresel sistemle bütünleşen merkezlerine ve dünyanın kuzeyine doğru akıyor. "Dünyanın lanetlileri" toplumun kıyısında parça başı, kirli, pis, işlere mahkum ediliyor; her türden istismarın, sömürünün, ayrımcılığın ve horlanmanın nesnesi haline geliyorlar.

Enformel kapitalizmle, kurumsal kapitalizm arasındaki sınırların nerede bitip nerede başladığı artık belirsiz. Cinayet, soygun, gasp, darp, tecavüz vb. her tür suçta yaşanan patlama; dolup taşan cezaevleri, toplumsal bunalımın apaçık göstergesi. Bir zamanlar uygarlığın azabı kadar nimetlerinin de tadıldığı, "taşı, toprağı altın" kentler, artık milyonların balık istifi yığıldığı, servet ve kudret sahiplerinin korunaklı sitelere çekilerek kendilerini toplumun hayatından ayırdığı, her türden mafyanın cirit attığı, her saniye bir kadının tecavüze uğradığı, gündelik yaşamın bir karabasana dönüştüğü, "insanın insanın kurdu olduğu" birer sorun yumağı.

Kapitalist sistem nüfusun büyük çoğunluğunu iktisadi, toplumsal ve siyasal bakımdan bütünleştirme ve içirme yeteneğini artık yitiriyor. Artık her ulus gerçekte iki ya da üç "ulus"tan oluşuyor. Kapitalist küreselleşmenin saldırısı altında, gittikçe artan sayıda insan için yurttaşlık bağı fişlenmek, izlenmek ve dosyalanmaktan başka bir anlam taşımıyor. Devletin ve sermayenin yurttaşlarına ilgisi, gerektiğinde cezalandırmak üzere onlara ulaşmayı basitleştirmesi dışında bir değeri olmayan iki soruda özetleniyor: "Annenizin kızlık soyadı" ve "vatandaşlık numaranız!" Neresinden bakılırsa bakılsın, kapitalizm altında "toplumun çözülüşü" bir vakiadır. Kamusal alanın daraltılıp özelleştirilmesine cemaat ve alt kimliklere kapanarak gösterilen tepkiler; öznelşerek geleceğe yürümek yerine kökene sığınma eğiliminin her yerde yaygınlaşması, toplumsal dayanışma ihtiyacıyla kapitalizmin bağdaşmazlığının da göstergeleri. Toplumun toplum olarak varoluşu için devrim gerekiyor!

KAPİTALİZM İNSANLIĞI TEHTİD EDİYOR!

Sermaye sahipleri ve devlet adamları daha düne kadar, özellikle ulus-devlet ölçeğinde işlerin iyi gitmediği, krizlerin patlak verdiği ve emekçileri kemer sıkmaya ikna etmenin büyük önem kazandığı zamanlarda "hepimiz aynı gemideyiz" derlerdi. Şimdiyse, kapitalist küreselleşmenin tellalları yeni bir terane uydurdular: "Dünya artık büyük bir köy!"

Hayat Bizi Sosyalizme Çağırıyor

Gerçekten de ilişki, iletişim ve bağlantı şebekelerinin çeşitlenip güçlenmesine, zaman ve mekan algısının bir kez daha köklü biçimde farklılaşmasına, enformasyonun dolaşımında mekana bağımlılıktan büyük ölçüde kurtulmuş olunmasına bakarak, herkesin birbirini tanıdığı, derdiyle dertlendiği, sevincini paylaştığı yeni bir toplumsal ilişki biçiminin imkanlarının belirdiğini söyleyebiliriz. Tek bir koşulla: Bütün bunlar yalnızca sermayenin akışkanlığına hizmet eden olanaklar olarak kalmıyorsa.

Milyarların ulusal çitler içine hapsedildiği, bir tür küresel sıkıyönetim altında hanesinden çıkıp serbestçe komşusuna gidemediği, buna yeltenmesinin suç olarak tanımlandığı bir dünyada bu "köy" mecazı somut gerçekliği karartıp çarpıtan koca bir yalan! Servet ve kudret sahipleri yeryüzünün değneksiz gezdikleri bir "köy" olmasını ne kadar özleseler de, hemen yanı başımızda Schengen anlaşmasıyla takviye edilmiş bir Avrupa kalesi dikilir, bir utanç duvarı Filistin'i boydan boya kat eder, emeğin yeryüzünde serbest dolaşımı dikenli teller, köpekler, detektörler, sonsuz sayıda kırtasiye, vize ve diktatör gücüyle donatılmış sınır muhafızlarıyla sıkı sıkıya engellenir ve pek çok ülkede milyonlarca göçmen "illegal" olarak anılırken bu dünyanın "bizim [de] köyümüz" olduğuna, hepimizin aynı "küresel köy"ün sakinleri olduğumuza nasıl inanabiliriz.

"İnsanlık" kavramını sözlüklerimize sokan aydınlanma ve Fransız Devrimi'ydi. Devrimin henüz gurbüzce geliştirdiği; kendi ilkelerini gerçekleştirmek için çocuksu bir heyecanla çırpındığı dönemin yurttaşlık anlayışında "yabancı" kavramına yer yoktu. Aydınlanmanın soyut ve türdeşleştirici evrenselliği, sömürge fetihleriyle kendi coğrafyasının dışına çıktığında Batı merkezci düşünüşün ve sömürgeciliği meşrulaştırmanın dayanağı haline geldi. Evrensel insanlık ve dünya yurttaşlığı ideali, Sovyet devrimiyle birlikte yeniden ihya oldu. Bir dünya devrimiyle sonuçlanmadıkça tamamlanmış olamayacağının bilgisiyle devrim, evrenselliğe ve yurttaşlığa her düzeydeki somut eşitsizlikleri aşmayı hedefleyen yeni bir içerik kattı.

Maddi ve teknolojik olanaklar, üretimin her yerde bir dünya üretimi halini almış olması tarih içinde 1917 devrimiyle geline bu en ileri düzeyin ötesine geçmeyi gerçekten de mümkün kılıyor. İnsan, evet, yerküreyi kendi yurdu olarak deneyimleyebilir, toplumsallığını türsel varlığıyla örtüşen bir kapsama eriterek "evrensel insan"ın doğuşunu müjdeleyebilir. Yeryüzü, ırkların, ulusların, kültürlerin, dillerin, uygarlığın farklı birikimlerinin, yepyeni kaynaşma ve çaprazlamalarla serpiştiği rengarenk bir bahçeye, yaşamak bir şenliğe dönüşebilir. Bunun önündeki başlıca engel, kapitalist üretim tarzı ve dünya kapitalist sisteminin hiyerarşik örgütlenişidir. "Köy", "ağa"sını başından defetmedikçe gerçekten "küresel" olamaz. İnsanlık kavramını gerçek kılmak için devrim gerekiyor.

ÖZGÜRLÜKLER ALEMİ KAPİTALİZMİN ÖTESİNDE!

Kapitalizm, artık, artan emek verimliliğinin yok ettiği oranda işi toplumsal işbölümünü derinleştirerek, yeni iş kolları ve istihdam olanakları yaratarak telafi edemiyor, edemez. Ek istihdam yaratılarak aşılamayacak, hatta hafifletilemeyecek bir sorunla yüz yüzeyiz. Karşımızda işsizlik, yoksunluk, muhtaçlık, hiç bir toplumsal içerme ve bütünleştirme düzeneğinin kapsamadığı bir dışlanmışlık olarak duran facia, aslında artan emek verimliliğinin açığa çıkardığı toplumsal boş zamandır. Adını böyle koymadıkça bu faciaya sahici çözümler bulunamaz. Böyle bakıldığında çözüm bir sır değil, oracıkta devreye sokulmayı bekliyor: Batı Avrupa'nın kimi ülkelerinde görüldüğü gibi, öyle esnek çalışma ve düzensiz istihdam biçimleri arasında aşındırarak değil, çalışma saatlerini emek verimliliğindeki artışı gerçekten karşılayacak şekilde düşürmek, herkesin çalışma hakkını güvenceye alarak işi yeniden dağıtmak, her bir bireyin insanca yaşayacak bir gelir hakkına sahip olduğunu teslim etmek ve boş zamanı özerk faaliyetin, insani gelişmenin ve çok yönlülüğün, yeni toplumsal ilişki kiplerinin olanağına çevirerek sermayenin tasallutundan kurtarmak. Özgürlükler aleminin kapısını aralamak için devrim gerekiyor.

KAPİTALİZM BİLİMSEL VE TEKNİK GELİŞMEYİ ÖNLÜYOR!

Kolektif emeğin üretken kapasitesini, insanlığı zorunluluğun kölesi olmaktan çıkaracak bir eşiğe kadar iteklemek, bu amaçla durmaksızın zamandan tasarruf etmek, insanlığın birikmiş emeğine yaslanarak çalışmayı daha az zahmetli kılmak ve önceki üretim tarzlarında insanlığın hep muzdarip olduğu kıtlıkları aşarak bolluğu genelleyen bir görüngüye dönüştürmek, sermaye birikimine yön veren emek-değer yasasının tarihsel işlevidir. Bütün göstergeler bu eşiğe yaklaştığımızı işaret ediyor. Ama insanlığı bütün temel ihtiyaçların rahatlıkla giderileceği, kaynak ayrılrsa, çok değil, bir on yıl içinde yeryüzünde aç, muhtaç, eğitimsiz ve temel sağlık hizmetlerinden yararlanmayan hiç kimsenin kalmayacağı bir mal ve hizmet bolluğunun kıyasına getiren sermaye, bu bolluğu kilit

altında tutuyor. Önceki çağların sorunu genellikle yetersiz üretim ve kıtlıkken, günümüzün sorunu artık bolluk içinde kıtlıktır. Emek-değer yasası üretici güçleri geliştirmenin koşulu iken giderek engeli haline gelmeye başlıyor.

Yetersiz "fiili talep" ve "eksik tüketim" anlayışına dayalı bakışlar kapitalizmin işleyişini ve bunalımını bütünlüğü içinde kavramaktan uzak bir tek yanlılıkla sakatlanmış olsa da, birikmiş ölü emeğin üretkenliğinin asıl kaynağı haline geldiği ve artık nüfusun büyük çoğunluğunun gelirinin ücretlerden oluştuğu bir dönemde, insanları, üretilen toplumsal zenginliği karşılayacak yeni gelir ve ödeme araçlarıyla donatmaktan, yeni bir fiyatlandırma yaklaşımıyla kullanım değerini değişim değerinin boyunduruğundan kurtarmaya koyulmaktan gayrisi, bugün işaretleri bolca görülmeye başlandığı gibi kısır döngüdür: Enflasyonist politikalarla "kemer sıkma" önlemleri, yüksek faizlerle düşük faizler arasında gidip gelen, tüketici kredileri ve kredi kartları yoluyla tüketicilerin gelecekteki gelirinden çekerek ya da onları borçlandırarak talebi canlandırmaya çalışan bir kısır döngü.

Sermaye, şiddetlenen küresel rekabetin baskısı altında yeni bir teknolojik devrimin koşuşturması içindeymiş! Oysa, sermaye, eşitsiz biçimde gelişse de, pek çok ögesi el altında olan yeni bir teknolojik devrimin arifesinde, gerçekte, ip üstünde cambazlık yapıyor. Bu devrime istim vermek, buluşları süratle üretime uygulamak yerine genellikle tadilatlarla, uyarlayıcı yeniliklerle yetiniyor. Robotçuluğun hızını kesiyor. Tam otomasyonu farklı sektörlerle hızla yaygınlaştırmaktansa, dönüp emeğin kapasitelerine yükleniyor, emek sömürsünün eski çağlarda kalmış bütün biçimlerini yeniden diriltiyor. Toplam askeri harcamaların küçük bir yüzdesini ayırarak fosil yakıt kullanımını ciddi biçimde düşürmek, buna karşılık yenilenebilir enerji kaynaklarının (güneş, güneş-hidrojen, jeotermal, rüzgar, biokütle, vb) payını hatırı sayılır ölçüde yükseltmek ve üstün iletkenlerle büyük bir enerji tasarrufu sağlamak mümkünken kapitalizm ayak sürüyor. Kimilerinin emek sürecinin yeni bir örgütlenme biçimi dediği "post-fordizm", aslında henüz kendisine denk gelen bir düzenleme tarzından yoksun kırma bir biçim. Bütün bunların tek bir anlamı var: Bütün içermeleri ve gizil olanaklarıyla emek verimliliğinde ve bilimin üretimin hizmetine koşulmasında yeni bir sıçrama anlamına gelecek bu türden bir teknolojik devrim kapitalist üretim ilişkilerinin çerçevesine sığmaz. "Sermaye toplumsal zenginliğin ve üretici güçlerin gelişimi karşısında tıpkı lonca düzenine, köleliğe, serfliğe benzer bir konum kazanmaya, bir ayak bağı haline gelmeye" başlıyor. Üretici güçleri özgülleştirmek için devrim gerekiyor.

YENİLMİŞ DEVRİMLERİN DERSLERİ YOL GÖSTERİYOR!

İnsanlık için bir çılgınlığa dönüşen küreselleşme çığırını, yenilmiş devrimlerin yıkıntıları üzerinde yol alıyor. "Reel sosyalizm" in 1991'de Berlin Duvarı'nın yıkılışıyla simgelenen çöküşü milyonlarca emekçinin kuşaklar boyu savaşılar elde ettikleri toplumsal kazanımların gasp edilmesinin yolunu açmakla kalmadı. İşçilerin 1848'den başlayarak insanlığa kendi kavgaları, deneyimleri ve kazanımları içinden sundukları, "başka -sosyalist- bir dünya kurma" hedefinin gerçekliği ve inanırlığı da çöken duvarın altında ağır yaralar aldı. "Reel sosyalizm" in -Romanya dışında- neredeyse her ülkesinde toplumsal mülkiyetin "barışçı" bir biçimde özel sermayeye devredilmesi; bu anlamda ve bu çapta bir el değiştirmeye sahne olmasalar da Çin, Vietnam ve Küba'da da piyasa öğelerinin planlamayla şöyle ya da böyle ikamesi; toplumsal mülkiyet alanının gitgide daralması ve özel mülkiyet biçimlerinin çeşitlenip yaygınlaşması, bütün bu süreçlerde başrolü oynayanların "eski rejim" in iktidar sahipleri arasından çıkagelmesi, sonunda, liberal yanılısamayı emekçi kitleler arasına da taşıdı: İnsanlar 150 yıl boyunca meydana geldikleri, toplumu bir araya getiren şeyin "her bir bireyin bencilliği, kazancı ve özel bireysel çıkarı" olduğu öğretilerinde hikmet arar oldular. 1980'lerde başlayan kapitalist küreselleşme dalgasının insanlığa karşı dizginlenemez bir saldırı halinde ilerleyebilmesinde ve "sosyalizme karşı bir zafer" olarak kutsanmasında, bütün olası küresel direnç merkezlerinin çöküşü de vahim bir rol oynadı.

Şimdi kapitalist küreselleşmeye karşı kuzey ve güney yarımkürede başkaldıran milyonlarca emekçi bu nedenle eleştirilerinin mızrak başını kapitalizme doğrultsalar da, mızraklarının sapıyla "çöken sosyalizm" pratiklerine ve öğretilerine de "içeriden" darbeler indiriyorlar. Tıpkı 1848'de olduğu gibi 21. yüzyılın devrimi de "durmaksızın kendisini eleştiriyor, kendi gelişmesini yarıda keserek, tamamlanmış olana geri dönüyor, onu tazelemek için ilk girişimlerinin kararsızlık, zaaf ve zavallılığını acımaksızın didik didik ediyor."

"Kapitalist modernleşme" den devralınan "sosyalist" kalkınma ölçütleri, üretim teknikleri ve doğaya egemen olma zihniyeti; "işçi denetimi" nin "planlama" dan ve üretimden dışlanması; "zorla kolektifleştirme"; proletarya diktatörlüğünün "tek parti diktatörlüğü" ne bozunması, "sosyalist demokrasi" ve siyasal çoğulculuğun reddi;

inanç, ifade, eleştiri ve örgütlenme özgürlüğüne getirilen kısıtlar; akademik özgürlüğün sınırlandırılması; enternasyonalizmin devlet çıkarlarına tabi kılınması; yerel özgünlükleri yoksayan "model" dayatmaları, kadınlar ve farklı cinsel tercih sahipleri üzerinde patriyarkal (ataerkil) egemenliğin sürdürülmesi; etnik ve bölgesel farkların asimilasyonu ve benzeri öğreti ve uygulamalara yönelik sorgulamalar bir kez daha "varolan her şeyin eleştirisi" olarak Marksizme itibarını iade ediyor. Ve küresel isyan ileriye doğru her adım atışında, evrensel sloganını içeriklendirme zorunluluğuyla her yüz yüze gelişinde "başka bir dünyanın mümkünlüğü"nü temennilerin ötesine geçerek gerekçelendirmeye her girişiminde Marksizmin felsefi ve politik mirasıyla buluşuyor. Buna karşılık Marksizm, küresel kapitalizme yönelik her düzeyde eleştiriden yeniden besleniyor, on yıllarca "resmi öğreti" haline getirilerek uğratıldığı bozunmayı küreselleşme karşıtı eylemin içinde açığa çıkan "devrimci" katkılarla onarma olanağına kavuşuyor.

Bütün dünyada, insanın kurtuluşu, kadınların ve erkeklerin her tür baskı, sömürü ve dışlanmadan kurtulması amacıyla süre giden mücadele, sosyalizm, komünizm, işçi hareketi, feminizm, kadın hareketi ve toplumsal cinsiyet eşitliği kavgası; çevre hareketi, barış ve uluslararası dayanışma, insan hakları mücadelesi; anti-faşist mücadele; ilerici, özgürlükçü ve eleştirel düşünüşün mirasına dayanarak yeniden ayağa kalkıyor.

Devrimci ve enternasyonalist özümü Marksizm, bu küresel başkaldırının ulusalçı, cemaatçi ve küresel reformcu akımların yörüngesine kapılarak sonuçsuzluğa mahkum edilmesi tehlikesine karşı emekçileri yeniden devrimci bir dünya görüşüyle donatıyor; dünya devrimi umudunu canlı tutuyor, harekete görüş derinliği ve inanç sağlamlığı aşıyor. Marksizm dünya çapında bir devrimin sorularına ve sorunlarına yanıt verme yeteneğini yeniden kazanıyor ama ona asıl yaratıcı gücünü, bir devrimle yeniden kanıtlanması, dünyayı değiştirmenin bilgisini gerçeğe dönüştürmesi iade edecek .

GERÇEK EŞİTLİK CİNSLERARASI EŞİTLİKTEN GEÇİYOR!

Uygarlık tarihinde insanın insan üzerindeki bilinen ilk sömürü ve tahakküm biçimi olan, ta sınıflı toplumların ortaya çıkışının öncesinden başlayan kadın bedeninin ezilmesi ve emeğinin sömürülmesi bugün de sistematik bir biçimde sürüyor.

Bu ezme-ezilme ilişkisi, kadın ile erkek arasındaki biyolojik farklılıklardan doğmuyor. Sömürünün kaynağını besleyen ataerkil sistem ve cinsiyetçi ideolojinin bu farklılıklara yüklediği tarihsel ve toplumsal anlamlara ve buradan çıkarak üretilen cinsiyet rollerine dayanıyor. Tarih boyunca tüm üretim tarzlarını, bütün tahakküm ilişkilerinin taşıyıcı dip tabakası olarak boydan boya kat eten, kapitalizm tarafından da devralınıp dönüştürülerek eklemelenen cinsiyetçi sistem, kapitalizmin bütün kaba ve inceltmiş biçimleriyle kullandığı bir sömürü biçimi olarak hala olanca yakıcılığıyla varlığını koruyor.

Kültürel, hukuksal ve ideolojik mekanizmaların (din, eğitim, yasalar v.b) koruduğu ve pekiştirdiği patriyarka ile eklemelenmiş kapitalizm, küresel ölçekteki krizini aşabilmek için, bugüne kadar emeğin yeniden üretilmesinde tepe tepe kullandığı kadının ücretli ya da ücretsiz emeğine, daha yaygın biçimde baş vurmaya başlıyor. Onu, örgütlenme yeteneği köreltilmiş, güvencesiz ve ucuz emek gücü olarak tutmak ve değerlendirmek üzere, kadın emeğini yeniden keşfediyor. Ayrıca, yüzyıllardır yüklenen toplumsal cinsiyet rollerinin tutsağı olan algı biçimlerine ve aynı rollerin şartlandığı beğenilere seslenerek tüketimi pompalamak, yeni hevesleri ve modaları uyarmak için, kadın bedenini bir araç olarak alabildiğine kullanıyor.

Ancak bu işlerin en kâr getirmeyeni ve görünmeyeni olan emek gücünün yeniden üretimi ve bakım işleri, kamusal destek mekanizmalarından yoksun toplumlarda kadınların sırtında. Esnek üretim tarzının doğurduğu parça başı işleri de ev eksenli olarak yürüten yoksul ülkelerde kadınların yükü katmerli olarak artıyor. Küreselleşme politikalarının yarattığı yoksulluk ve işsizliğin, evi geçindirme rolünü üstelenen erkeklerde yarattığı öfkenin muhatabı, ev içinde bin bir maharetle çarkı döndürmek durumunda olan kadınlar oluyor. Sermayenin üretim maliyetlerini ucuzlatma, kar oranlarını yükseltme ve evi fabrikaya çevirerek kadın emeğinden örgütsüz, uysal ve ucuz bir işgücü olarak yararlanma gayreti, İslam dini ve doğu geleneklerinin namus ve kadının yeri konusundaki düşünce ve ahlak sistemiyle neredeyse bire bir örtüşüyor. Kadın emeğinden onu eve kapatarak ve kamusal alandan dışlayarak yararlanma konusunda, sermayenin esnekleştirilmiş üretim yöntemleri ile siyasal İslam'ın kadına bakışı ve ona yüklediği roller arasında şaşırtıcı bir uyum var.

Ancak, dünyadaki işgücünün yüzde 60'ını oluşturan, buna karşılık toplam mülkiyetin sadece yüzde 1'ine sahip olan kadınlar, tüm bu ezme-ezilme ilişkilerinin yarattığı çelişki ve kadın kurtuluş hareketlerinin etkisi ile son derece dinamik bir devrimci potansiyel taşıyorlar.

Patriyarka kapitalizmin, kendi mantığı ve işleyişi zorunlu olarak gerektirmediği halde, her nasılsa devraldığı bir kalıntı değil. Sömürücü bir sistem, sömürünün, tahakkümün ve ezmenin en ilkel "jeolojik katman"ına yaslanmasızın, onu veri kabul etmeksizin edemez. Öteki katmanlar bunun üstüne bina edildiklerinden, tersi, kapitalizmin kendi meşruiyetini baştan tartışmalı kılması olurdu. Dolayısıyla, bu katmanı sorgulamayan, modern toplumun ana arterleri ve kılcal damarlarındaki belirişlerini deşifre etmeyen her eleştiri de; sömürü ve egemenlik ilişkilerinin izini en derin köklerine kadar sürmeyen kısmi ve salt eleştiriye dayalı kurtuluş perspektifleri de eksikli kalmaya mahkumdur. Kadının saklı devrimci potansiyellerini tam anlamıyla kavrayamaz. Daha da önemlisi, patriyarka eleştirisi, kapitalizmi anlamının ve aşmanın esaslı bir anahtarını verir. Kapitalist toplumun dayandığı özel alan/kamusal alan, akıl/duygu, akılcılık/akıl dışılık gibi kimi ikilikler, patriyarka eleştirisi olmadan bütün derinliğiyle sorgulanamaz.

Sosyalizm, sadece sınıf çelişkilerinin ve ekonomik ilişkilerin değişmesinin ötesinde, aynı zamanda gündelik yaşamın, insanın insanla ve insanın doğayla olan ilişkilerinin de değiştirilmesi demektir. Gündelik yaşam cinsiyetler arası eşitlik ve özgürlüğe olanak vermedikçe gerçek bir eşitlikten söz edilemez.

BU KRİZ BAŞKA KRİZ!

Sayıları gittikçe kabaran işsizler, yoksullar ve dışlanmışlar için "iş aslanın ağzında". Aslanın ağzındakini almak, işi olan şanslılar arasına karışmak için birbirlerini tepelercesine yarışıyorlar. Umudunu büsbütün kesenler ayakta kalmak, hane gelirine katkıda bulunarak en asgari geçim çizgisinde tutunabilmek için didinip duruyor ve bütün yaratıcılıklarını kullanarak iş icat ediyorlar: Mendil satıyor, otomobil camı siliyor, kağıt topluyorlar, evde takı üretiyor; konfeksiyon yan işleri yapıyor, taştan, kağıttan, çöpten ekmek çıkarıyorlar. Daha da vahimi, "sokak çocukları"nın, "tinerci"lerin, dilencilerin, sokakları mesken tutmuş yersiz yurtsuzların, aşevlerine başvuranların, sokağa atılmış yaşlı ve kimsesizlerin sayısı gün be gün kabarıyor. Bu manzaraya burjuvazinin sözcülerinin cevabı hazır: "Kaynak yok!.."

Günümüzün en büyük hurafelerinden ve çarpıtmalarından biri, işte bu "kaynak yok" sözüdür. İş bulmak için didinip duran yüz milyonlarca proleter ile tarihte eşi görülmemiş bir niceliğe erişen atıl sermaye, oracıkta birbiriyle buluşmadan dururken nasıl "kaynak yok" denebilir?

Kaynak yokluğundan dem vurmak mantıksal bir çelişki ve saçmalık ve bunun temelinde, kapitalizmin tarihsel çelişkisi yatıyor: Üretimin gün be gün pekişen toplumsal niteliği ile üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişki.

Gerçi, her çarpıtma kıırarak da olsa bir gerçeği yansıtır. "Kaynak yok" çarpıtmasının temelinde de şu yalın gerçek yatıyor: Dünya kapitalist sistemi ilk işaretleri 1960'ların sonunda gözükmeye başlayan ve kapitalizmin işleyişinin akıldışı boyutlarını bir kez daha açığa vuran bir krizin içinde debelenmeye halen devam ediyor. Bu krizin en tipik görünüşlerinden biri aşırı birikimin tarihte görülmemiş ölçülerde erişmesi. Demek oluyor ki, sermayenin mantığının dışına çıkıldığında kaynak var.

Ama aynı mantığın içinde kaynak yok, çünkü aşırı birikimin temelinde, sermayenin kendisinden kaçamayacağı "alın yazısı", kâr oranlarında düşüş yatıyor. Kâr oranları düşüyorsa, sermaye üretime ve yatırıma yönelmek yerine, bugün olduğu gibi borsalara üşüşüyor. Vurgun peşinde koşuyor, iç borç tahvilleri yoluyla kamu maliyesini soyuyor, kur farklarına oynayarak değerlenmeye çalışıyor, kentsel rantlara ve arsa spekülasyonuna göz diyor. Kısacası, yeni değer yaratmaksızın mevcut artık-değer kitlesinden nemalanmanın tüm yollarını deniyor. Bizim gibi ülkelerde "kaynak yokluğu"nun fazladan bir nedeni daha var: Yaratılan katma değer çok büyük bir kısmı sermaye transferleri ve borç ödemeleri yoluyla emperyalist merkezlere aktarılıyor.

İçinden geçmekte olduğumuz kriz kapitalizmin tarihinde daha seyrek aralıklarla görülen bir uzun dalga krizi. İktisadi düzeyle sınırlı kalmadığı, bütün düzeyleri, kurumları, ilişki ve örgütlenme biçimleriyle sistemi bir bütün olarak sarmaladığı, sistemin dengelerini bir bütün olarak aksattığı için, aynı zamanda kapitalizmin yeni bir genel bunalımı. Kapitalizm, "genel bunalım"lar da dahil, şimdiye kadar pek çok bunalımdan sağ çıkmayı, ilerde daha

büyüklerini dikmek üzere sermaye birikiminin önündeki engelleri bertaraf etmeyi ve ilk bakışta “dokuz canlılık” denecek bir dinamizm sergilemeyi başardı. Bu bakımdan şimdiki bunalımın geçmişteki benzerlerinden, örneğin, aşırı birikimin bir öncekini fersah fersah aşması gibi görece farklar dışında, esaslı bir farkı yok. İlk bakışta, önceleri olduğu gibi, şimdi de bunalımdan çıkışın ve yeni bir genişleme devresine geçmenin yegane yolu bellidir: Kâr oranlarını yeniden yukarı çekecek karşı etkenleri az çok eşzamanlı biçimde harekete geçirmek. Öncelikle işçi sınıfının direnişini kırarak yeni bir sermaye birikim tarzını, üretimde ve emek sürecinde buna tekabül eden yeni bir örgütlenme biçimini oturtmak. Aşırı birikim sorunuyla baş etmenin yolları da aşağı yukarı aynı: Bu birikimi zamansal ve mekansal olarak ötelemek ve böylece çöküşü ertelemek; ya da toplumsal bedeli ne olursa olsun köklü ve eşzamanlı bir değersizleştirmeyle tasfiye etmek.

Ama ilk bakışın ötesine geçildiğinde, durum esastan farklı. İçinden geçmekte olduğumuz genel bunalım, hem tarihte benzerleri bulunan, ama hem de sermayenin devrevi hareketlerinin çerçevesine artık sığmayan apayrı boyutlarıyla eşsiz bir bunalım. “Genel bunalım” niteliği onun derinliğini ve kapsamını tam olarak vermiyor. Kapitalist sistemin kendi tarihsel ve doğal sınırlarının basıncı altına girmeye başladığı bir tarihsel kesitte ortaya çıkması, şimdiki krizi tarihteki benzerlerinden ayıran en önemli fark. Bundan ötürü bir “genel bunalım”ın ötesinde burjuva uygarlığın toptan bunalımına dönüşme eğilimi taşıyor. Burjuva çağı tanımlayan ve meşrulaştıran bütün öncüllerin sorgulandığı ve güven yitimine uğradığı bir dönemden geçiyoruz.

Sermayenin ve hükümetlerin şu andaki sloganı: “Her şey kâr oranını yukarı çekmek için!”. Kârları yukarı çekecek karşı etkenler olarak dağarcıkta ne varsa her şey seferber edilmiş halde ve her şey mubah: Çeşitli biçimlerle esneklik, işletmeleri küçültme ve parçalanma, sıfır stok, gerçek ücretleri düşürme, küresel sermaye/“ulusal” işçi sınıfı şeklindeki bakışsızlıktan sonuna kadar yararlanma, piyasa dalgalanmaları karşısında belirli bir ürün çeşitliliğini olanaklı kılan çok amaçlı makine sistemlerine geçiş, sermayenin coğrafi ve sektörel akışkanlığın önündeki engelleri temizleme, çevre standartlarını çiğneme, evi yeniden atölyeye çevirme, emeğin hiçbir korumaya sahip olmadığı serbest bölgeleri yaygınlaştırma, artan ölçüde kadın ve çocuk emeğine başvurma, vergi bağışıklıkları, bedava arsa tahsisleri, ucuz tarifeden enerji sağlama, ücretli emekle düpedüz kölelik arasındaki farkın bulanıklaşması ve diğerleri...

Ama bütün bunlar sermayenin derdine deva olmuyor, bunalım müzminleşiyor. Otuz yılı aşkın süredir devam eden bunalım, yalnızca aşırı birikimi bir süreliğine öteleyecek kimi olanakların yakalanması ve işçi sınıfının direnişinin sermayeye zaman kaybettirmesi nedeniyle değil, aynı zamanda bu bunalımı eşsiz kılan nedenlerle de müzminleşiyor. Kâr oranlarını yeniden ve doyurucu ölçüde yukarı çekecek karşı etkenler eş zamanlı olarak harekete geçirilemiyor. Hem bunların bir bölümü giderek işlevsizleşiyor, hem de sermaye şimdiye dek yararlı geldiği bir takım dışsallıklardan artık yararlanamıyor. Kehanet iddiasında bulunmayacaksak, kapitalizmin yeni bir genişleme evresine geçme ihtimalini mutlak olarak dışlamayabiliriz. Ama gerçekleşmesi halinde bile, bu, oldukça kararsız, saptırıcı etkenlerce çelinen, tarihsel olarak kapitalizmin kargaşalı bir çalkantı ve çözülüş evresine girdiği gerçeğini esasta değiştirmeyen bir “genişleme” olacaktır. Kapitalizmden sosyalizme geçiş stratejisi, bu gerçeği hesaba katmak durumundadır.

BUNALIMIN ÖTEKİ YÜZÜ: İMPARATORLUK DAYATMASI

Dünyanın siyasal düzeni ya da devletler sisteminin örgütlenme tarzı da kapitalizmin genel bunalımından payını alıyor. Krizin bu görünümünün altında dünyanın ulusal birimler halinde siyaset bölünmüşlüğü sermayenin uluslararasılaşma eğilimiyle artan oranda çelişir hale gelmesi yatıyor. Sermaye bu çelişkiyi bir yandan ulus devletleri kendi ihtiyaçlarına uygun biçimde dönüştürerek, “ulusal ekonomiler”in özerkliklerini budayarak, elden geldiğince iç dinamiklerini kırıp merkezsizleştirerek, uluslararası sermayenin mümkün olan her ulus-devlette egemen blokun asli bir unsuru haline gelmesini sağlayarak; öte yandan ise bölgesel bütünleşmenin Avrupa Birliği (AB) gibi iktisadi-siyasi, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması (NAFTA) gibi iktisadi devrelerini yaratarak aşmaya çalışıyor. Ama bu hamleler çelişkiyi aşmaya yetmediği gibi, yer yer başka bir düzlemde yeniden üretiyor. Çünkü bu konuda da döngüsellik kırılması denebilecek bir olguyla yüz yüzeyiz.

Şimdiye dek belirli bir döngüsellik sergileyen bu bunalımlar, kendi çözümlerini, bir yandan biçimsel olarak eşit hükümler alanları sayılan ulusal birimlerin giderek çoğalması, öte yandan ulusal birimleri esas aldığı için “uluslararası” bir niteliğe sahip dünya ekonomisinin iç eklemelenmesinin ve iş bölümünün aynı çerçeve içinde dönüşüme uğratılması bağlamında buldular. Hala yeni devletlerin kurulmasına ve devletleşmemiş halkların varlığına rağmen, ulus-devletlerin sayısal çoğalması süreci artık doygunluğa erişti ve sermayenin eğilimleriyle

çelişmeye başladı. Ulus-devlet sermaye birikiminin temel devresi ve kapitalist örgütlemenin her açıdan bütünlü-yici birimi olmaktan giderek çıkıyor. Aynı devlet içinde farklı bölgeler ve kentler ulusal bütünden koparak şu veya bu ölçüde küresel devrelere dahil oluyorlar. Daha geriden gelen halklar bildik uluslaşma pratiklerini tekrarlayamaz hale geliyor, kamu otoritesini etkisizleştiren kabileci ve dinsel saçılmalara uğruyorlar. Şimdiki bunalımın kendi çö-zümünü artık ana niteliği itibarıyla hala "uluslararası" olarak kalmaya devam edecek bir işbölümü çerçevesinde bulması olanaklı değil. Dolayısıyla, bildik şablon artık tekrarlanamaz ama kapitalist sistem dünya ölçeğinde daha ilerisine geçme yeteneğinden yoksun.

Bildik şablon aynen tekrarlanamazsa, emperyalizm/ezilen halklar çelişkisi de çözümünü esas olarak farklı bir bağlam içinde bulacak demektir. Bu çelişki, sömürgecilik sisteminin tasfiyesini izleyen bir görece hafifleme döne-minin ardından yeniden keskinleşiyor ve yeni biçimlere bürünüyor. Ama çelişkinin çözümü artık, açık işgal halleri dışında, "bağımsızlık" talebi ekseninde dönen bir siyasal/iktisadi programdan geçmiyor. Bu talep geçerliliğini ve haklılığını "tek ülkede kapitalizm" in hala olanaklı olduğu, bunun yer yer ekonomide devletin belirleyici ağırlığı nedeniyle "kapitalist olmayan yol" şeklinde parlatıldığı koşullardan alıyordu. Sömürgeci güçleri kovarak ya da çok uluslu imparatorluklardan koparak uluslaşma, devletleşme ve bir siyasal bağımsızlık uğrağından geçme anlamına gelen Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı, şekil şartları açısından, istisnalar dışında, yeryüzü ölçeğinde esas olarak gerçekleşmiş ve emperyalizm/ezilen halklar çelişkisi dünya kapitalist sisteminin daha içkin, çözümü dünya devrimi ve sistemin hiyerarşik yapısının ortadan kaldırılması bağlamında bulacak bir çelişkiye dönüşmüştür.

Devletler sisteminin bunalımı aynı zamanda en tepede bir hegemonya sorununun belirmesi demek. Hala gö-rünüştaki tartışmasız üstünlüğüne rağmen, ABD hegemonyasında, ilk belirtileri 1970'lerin başında ortaya çıkan aşınma, inişli çıkışlı biçimde sürüyor. Kapitalizmin tarihinde her hegemonya öncekinin çelişkilerini, yetmezliklerini ve tikanlıklarını aştı; kapitalist dünya pazarını genişleyen bir temel üzerinde yeniden kurdu. Buradan bakıldığın-da, aşınmakta olan ABD hegemonyasının ötesi için iki yoldan başkası yok gibi: İmparatorluk ya da AB'nin bölgesel modelinin daha gevşek bir biçiminin dünyaya genellenmesi, çekirdek halinde bir "dünya hükümeti"nin şekillendi-rilmesi. Her ikisinin de önünde neredeyse baş edilmez engeller var. Baba ve oğul Bush'un, eski düzeni diğer bütün kapitalist devletlerin çevresinde dizildiği bir Amerika Birleşik Devletleri imparatorluğuyla ikameyi hedefleyen Yeni Dünya Düzeni ve yeryüzünü daimi bir savaş alanı olarak tanımlayan "sürekli savaş öğretisi" Doğu ile Batıyı, Kuzeyle Güneyi, yoksullarla zenginleri birbirinden kılıçla ayırmayı meşrulaştırıyor. Adı konmamış biçimde "uygarlıklar sava-şı" tezinin değirmenine su taşıyor.

Ne yazık ki, ezilen halkların Müslümanlar aleminde de direnişin halihazırda büründüğü İslami biçim, evrensel bir mesajdan yoksunluğuyla, kendisini dinsel bir alt evrenle sınırlamasıyla ve dünyanın ilerici güçler tayfının bir bileşeni olarak konumlandırmayıyla, "cihat" çılığıyla, eylem biçimleriyle bu tezin sahiplerine kendiliğinden güç veriyor. Yirminci yüzyılın ikinci yarısının en büyük kalkışmalarından biri olan İran Devrimi'nin bile, her hangi bir evrensel mesajdan yoksun oluşu, Müslüman dünyadaki çıkışsızlığı çok iyi örnekliyor. Şu anda, nesnel olarak dün-yanın bundan sonraki gidişatını etkileyecek en kilit değişken olmasına rağmen, aynı tehlike Irak direnişinin de kar-şısında duruyor. Türkiye sosyalistleri ve solu, hakkı verildiği taktirde, bu yarılmayı aşacak, Batı merkezci düşünüş ve oryantalizm ya da bunların Doğu'daki muadillerine, kültürel özcülüğün hiçbir türüne pirim vermeden, evrensellik ve enternasyonalizm bayrağını yükseltecek elverişli bir konumda bulunuyorlar.

Öte yandan, I. Körfez savaşında baba Bush'un başardığı şeyi, oğul Bush başaramadı. Bir "Atlantik çatlağı" belirdi. Emperyalist odaklar arası rekabetin ve hegemonya mücadelesinin kah örtük kah açık biçimlerde sürdüğünü, kü-reselleşmenin bunu ortadan kaldırmadığını, yalnızca tezahürlerini farklılaştırdığını herkese bir kez daha hatırlatan bir çatlak. Bütün yamama çabalarına karşın çatlak sürüyor, ama ezilen dünyanın emperyalistler arası çelişkilere gereğinden fazla anlam yüklememesi gerektiğini hatırlatan şu gerçekler de yerli yerinde duruyor:

Önceki yüzyılda ezilen uluslara ve "3. Dünya"ya nispi bir uluslararası katılım ve hareket alanı sağlayan Birleşmiş Milletler ile bağlı örgütlerinin rolü, 11 Eylül 2001'den beri, Atlantik'in iki yakasını bir araya getiren NATO'nun gölge-si altında silikleşiyor. BM'nin "büyük devletler"inin büyük çoğunluğunu kapsayan NATO'nun, Haziran 2004 İstanbul Zirvesi'nde tanımladığı yeni görev ("uluslararası terörizmle mücadele") ve alanlar (Başta Irak ve Afganistan olmak üzere uluslararası kapitalizmin çıkarlarına aykırı düşecek bütün rejimler), denildiği gibi, gerçekten de kapitaliz-min dünya egemenliğinde tarihsel bir dönüşümü taçlandırıyor. NATO, ezilen halkların, dışlanmışların, yoksulların, sömürülenlerin, kısacası "ittifak" dışında kalanların mücadelelerinin keyfi tanımlarla "uluslararası terörizm" kılıfına sokulabildiği her durumda, olası devrimlerin karşısına dünya kapitalizminin küresel polis gücü olarak dikilmeyi vaat ediyor. Ezilen dünyadan gelen tehditler emperyalistler arası çelişkilerin sınırlarını belirliyor.

KÜRESELLEŞME: ÇELİŞKİ VE AÇMAZLARLA YÜKLÜ BİR SÜREÇ

Her tanım, tanımladığı şeyin kimi yönlerini dışta bırakır. Bu kayıtlı tanımlanırsa, küreselleşme, belirleyici niteliği itibarıyla, sermayenin krize tepkisi, krizi aşma hamlesi, işçi sınıfına ve ezilen halklara karşı çok boyutlu bir saldırıdır. Sermayenin işçi sınıfı üstündeki iktisadi, siyasal ve ideolojik-kültürel egemenliğini pekiştirme girişimidir. Bu süreç teknolojik gelişmelerin ve ekonominin yasalarının kendiliğinden işleyişinin ürünü olarak ortaya çıkmadı. Bir uzun durgunluk dalgasından genişleyici uzun dalgaya, ekonominin değil, siyasetin ve -elbette eski Yugoslavya, Afganistan ve Irak'ta tanık olduğumuz gibi siyasetin başka araçlarla devamından başka bir şey olmayan- savaşın başat bir rol oynadığı çok çeşitli türden dışsal müdahaleler olmaksızın geçilemeyeceği gerçeği, küreselleşme süreci boyunca döne döne doğrulandı. Müdahale denince, akla gelmesi gereken yalnızca emperyalist merkezler değil. Küresel kapitalizmle bütünleşme derecelerine bağlı olarak, bütün ulus-devletler bu sürecin kurbanı değil, etkin birer faili olmaya, kendi hükümlerini alanlarını küreselleşmenin gereklerine göre tanzim etmeye devam ediyorlar.

Küresel kapitalizm henüz oluşum halinde. Pek çok yeni olgunun ortaya çıkmasına karşın, halihazırda bütün tipik özellikleriyle kapitalizmin yeni bir evresine; 1917'deki tanımının sınırlarını zorlamak ve bir güncelleştirmeyi gerektirmekle birlikte emperyalizmin ötesine, imparatorluğa ya da bir ultra-emperyalizme geçmiş değiliz. Kapitalizmin tarihinin de gösterdiği gibi, uzun durgunluk dönemlerinin ve genel bunalımların çöküş konağından geçmeksizin kararlık kazanmış bir yeni evreden söz edilemez.

Uluslararası sistem böylesine askerleştirilir ve küresel kapitalizmin çıkarlarına uygun olarak yeniden şekillendirilirken, küresel hiyerarşinin alt basamaklarına savrulan ve dışlanan küçük kapitalist devletlerin egemenlerinin milliyetçi tepkileri 1930'lar ve 1940'ların dünya düzenine dönme hayaliyle besleniyor. Küresel rekabet ve piyasa hakimiyeti mücadelesi koşullarında ilk bakışta anti-emperyalist bir söylemle bezenen bu milliyetçi tepki, işçi hareketinin saflarında bölücü bir rol oynuyor. Kapitalist küreselleşme karşıtı mücadele, doğası gereği küreselleşmenin bütün mağdurlarının uluslararası ölçekte dayanışmasını ve eş zamanlı eylemini öngerektiriyor. Oysa mücadelenin başlıca kaldıracı olarak sermayenin emekçiler üzerindeki yerel egemenlik aygıtı ve uluslararası düzendeki üstünlük ve rekabet iddiasının örgütü olan ulus-devleti yücelten ve ebedileştiren bu strateji, yalnızca emekçileri kendi cellatlarına aşkla bağlamak, bir "milli sosyalizm" hayaliyle avutmak ve yerel sermayenin katarına takmakla kalmıyor. Küresel kapitalizme karşı dayanışmayı, sistem içi bir rekabet derekesine düşürerek, emekçilerin mücadelesini her yerde ulusal sınırlar içinde hapsediyor. Sermaye küresel entegrasyonda avantaj peşinde koşarken, emeğin küresel kurtuluş mücadelesinin önünü tıkıyor.

Neo-liberal ekonomik politikaların mağdurları ve işçi hareketi içinde, emekçi saflarında "ulusal sol" gibi etiketlerle onay arayan bu tepki, insanlığın gelişmesinin önüne varoluşsal bir tehdit olarak dikilmiş bulunan kapitalist üretim tarzını aşmayı değil; emekçiyi emekçi, sermayedarı sermayedar olarak bırakan bir "milli kapitalizm"i ihya etme hayalleri kuruyor. Proletaryanın "yabancı"ların kontrol ettiği küresel sermaye tarafından değil "ulusal sermaye" tarafından sömürülmesinin "vatanseverlik" in bir gereği olarak kabullenilmesini öngörüyor. "Ulusal sol" un başlıca sponsorlarının 1960'ların "ithal ikameci" sermaye birikimi dönemi boyunca sosyalist hareketin ve işçi hareketinin şiddetle bastırılmasına destek veren, "NATO'nun Güneydoğu kanadında istikrar" gerekçesiyle girilen askeri darbelerin hizmetine koşan "milli sermayedarlar" olması bu gerici tepkinin toplumsal mahiyeti konusunda kuşku bırakmıyor.

Kapitalist küreselleşme, işçi hareketinin nispeten daha iyi eğitim görmüş, kapitalist bütünleşmenin yarattığı yeni iş bölümü olanaklarından avantaj sağlamış, küresel emek piyasasında rekabet edebilecek vasıflara sahip kesimleri arasında "ulusal sol" a simetrik bir başka tepki doğuruyor. Avrupa'nın Güney ülkelerinde ve Mayıs 2004'te Avrupa Birliği'ne katılan eski "sosyalist ülkelerde" olduğu kadar Türkiye'de de ulus-devletin krizinin ulus-aşırı kapitalist birleşmeler yoluyla aşılabileceği ve kapitalizmin barışçı bir evrimle dönüşebileceğine dair bir yanılsama yaygınlaşıyor. Bu "Avrupa merkezci sol" "Amerikan uygarlığı ile gelişen Çin kapitalizmi arasında sıkışan bir dünyada tek seçeneğin Avrupa olduğu" varsayımından hareket ediyor. Ufkunda "hayırsever" bir sosyalizm bulundursa da kaderini küresel kapitalist rekabette egemenlik mücadelesi sürdüren "büyük güç"lerden birinin yönelimleriyle bağladığından, yerel, bölgesel ve küresel çelişki ve çatışmalarda emekçilerin bağımsız bir kutup oluşturmalarının önüne geçen bu eğilim de tutucu bir rol oynuyor. Emekçilerin çıkarlarının sermayenin çıkarlarıyla "sivil toplum" da "katılım" ve "yönetişim" mekanizmalarıyla dengelenebileceği ve kerte kerte "sosyalizm" e ilerlenebileceği yanılsaması, sermaye saldırısı karşısında emekçilerin "toplumsal talepler" çevresinde birleşerek direnme eğilimlerini zayıflatıyor ve sonuçta onlara küresel sermayenin katarına bağlamaktan başka bir seçenek sunmuyor.

Ancak "Avrupa merkezci sol" da, karşı kutbunda yer alan "milliyetçi sol" gibi tamamen saçma ve akıl dışı gerekçelerden yola çıkmıyor. Birinciler, IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, MAI, GATS gibi küresel kapitalist kurumlarının gözle görünür bir biçimde toplumun yönetim yetkisini fiilen devralışına duyulan yerel tepkiye yaslanıyor. İkincilerse, küreselleşmenin sermayenin yanı sıra, ilkesel olarak emeğin ve fikirlerin dolaşımına da olanak veren böylece emeğin mücadele alanını potansiyel olarak genişleten uluslararası olanaklara. Bununla birlikte kısmi kaldıkları ve son hesaplaşmada üretim tarzında bir devrimi işçi hareketinin gündeminden dışladıkları nispette her iki eğilim de, ulus-devlet ölçeğinde başlayıp küresel ölçekte tamamlanacak bir toplumsal devrim ihtiyacının kavranmasını bulanıklaştırıyor ve işçi hareketinin stratejik yığınaklarını önlüyor.

TÜRKİYE: ZAYIF HALKA

Küreselleşme ve kapitalist bütünleşme dünya sermayesinin içine düştüğü krize verdiği yanıt. Krizi aşmak için yaptığı sonuncu hamle. Ama bu, küresel sistemde de, ulus devletlerde de yeni krizleri tetikleyen bir yanıt. Türkiye bu krizin başlıca sahnelerinden biri.

Türk sermaye sınıfı modern tarihe gecikerek girdi. Türkiye kapitalizminin geç doğumu, durmaksızın kriz üreten kronik bir sorunun izini taşıya geldi: Sermaye yetersizliği! Türk burjuvazisi, bir sınai-teknik devrimden beslenmeksizin ve böyle bir devrime öncülük etmeksizin, bir tarım-toprak devrimine dayanmaksızın, büyük toprak sahipleri ve geleneksel eşrafın devlet eliyle ağır uzun ve sancılı bir süreçte başkalaştırılması yoluyla doğdu. Osmanlı'dan arta kalan "72,5 millet"ten tek bir "Türk milleti" yaratılması, bu "millet"in, bir "iç pazar" oluşturacak şekilde sermaye sınıfı çevresinde birleştirilmesi uğruna "yukarıdan" girilen bütün "modernleşme" ve "çağdaşlaşma" hamlelerinin hep yarı yolda tıkanmasının başlıca nedeni, bu "altı kaval, üstü şişhane" modernleşmenin, kendisi modern olmayan, bir ayağı toprakta, öbür ayağı ticaret ve faizcilikte duran bir toplumsal ucubenin çıkarlarınca belirlenmesindeydi.

Cumhuriyet'in 1940'lar sonunda yaşadığı ilk büyük siyasal altüst oluşun gerisinde de nispeten hızlı toplumsal gelişme ile ağır aksak ekonomik ilerleme arasındaki bu gerilim yatıyordu. "Türk modernleşmesi" ikinci dünya savaşı sonrasının iki bloklu dengesi içinde krizden çıkış için "Marshall Yardımı"na el uzattığı günden başlayarak, kendisini sermayenin uluslararası yeniden üretim çemberine de sımsıkı bağlamış oldu. "Sovyet tehdidi" gerekçesi ile Doğu kapısı kapatılır ve Batı kapısı ardına kadar açılırken "içeri" giren yalnızca açlığı duyulan nakit uluslararası kredi-sermaye, teknik-askeri yardımlar ve "Amerikan hayat tarzı" değil, dünya kapitalizminin genel krizleriydi de. NATO üyesi olduğu 1951'den bu yana emperyalizm, Türkiye'nin bir "içsel olgu"sudur.

50 yıllık ekonomik-politik bilanço özeti Türkiye'nin temel kriz kaynağı hakkında herhangi bir şüpheye yer bırakmıyor: Büyük bölümü IMF ve ABD'ye 220 milyar dış borç ve NATO destekli dört -1960, 1971, 1980 ve 1997-askeri darbe/müdahale...

Paranın öbür yüzünde şunlar var: Sağlıksız ama çok hızlı, yarım yüzyılda iki kattan fazla, nüfus artışı; çarpık ama devasa kentleşme; tarımda yaygın makineleşme ve sanayileşme; "ithal ikamesi"ne dayalı birikim stratejisi çerçevesinde montajla başlayan sınai yatırımlar çevriminin otomotiv, imalat, tekstil, metalurji, gıda vb. alanlarda yarattığı işgücü ve teknoloji kapasitesi; başta turizm olmak üzere genişleyen hizmetler sektörü; savaş uçaklarından, tank modernizasyonuna, hafif silah üretiminden askeri teknoloji üretimine kadar geniş bir alana yayılan askeri-sınai süreç; bütün bunlar çevresinde genişleyen ve Türkiye'nin nicelikçe dünyanın 20 büyük ekonomisi arasında sayılmasını mümkün kılan bir ekonomik kapasite.

Bu çapraşık ilişkiler dünyanın en zengin bireyleriyle, en yoksul kitlelerini; yeryüzünün en yüksek yaşam standardında ömür sürdürenlerle, çöplükten geçinenleri; açlık sınırında yaşayan 10 milyon insanla onların 10 yıllık toplam gelirine eşit, 50 milyar dolarlık, kamusal varlığı 10 yıl içinde "hortumlayan" 10 banker ailesini; gününün yarısını asgari ücret karşılığı çalışarak geçiren milyonlarca insanla hisse senedi kuponlarının karşılığını tahsil etmek dışında hiç bir iş yapmayan bir avuç insanı; bütün yaptığı her gün insanca yaşamak için çalışacağı bir iş aramak olan 10 milyon insanla, hiçbir gün çalışmasa da yaşayabilen yüz binlerce başka insanı; bütün ömürleri boyunca gördükleri eğitim süresi ortalama yalnızca 3 yıl olan 10 milyonlarca insanla, ABD ve Avrupa üniversitelerine yığılan 10 binlercesini; eğitim ve sağlığa yalnızca yüzde 15'i ayrılırken cami, karakol ve kışlaya bunun üç katının aktarıldığı bir kamu bütçesini; kamu yatırımlarına ayrılan payların onlarca katının kâr transferi, iç ve dış borç ödemesi olarak sermayeye aktarıldığı ödemeler dengesini bir kriz tablosunda bir araya getiriyor.

Bu ara bilanço, Cumhuriyet'in "tasada, kederde, kıvançta bir," "imtiyazsız sınıfsız bir kitle" oluşturma ütopyasının da, tıpkı kamu maliyesi gibi, iflasın eşiğinde olduğuna kuşku bırakmıyor. Geniş anlamıyla bir "iflas"tan değil basbayağı iflastan söz ediyoruz. Türkiye'nin yönetici seçkinleri 2001 Şubat krizinde Cumhuriyet'in 75 yıllık tarihi içinde ilk kez adını da koyarak "konsolidasyon" seçeneğini tartışırken bunun "iflas bayrağını çekmek" demek olduğunun pekala farkındaydılar.

Uluslararası kapitalizmin, bu iflasın bütün mantıksal ve tarihsel sonuçlarına varmasını önlemek, krizi yönetmek ve yatıştırmak, bu çerçevede Türkiye'nin sisteme mali-iktisadi entegrasyonunu derinleştirmek için Türkiye kapitalizmine şırınga ettiği ek kredilerin bir tek temel gerekçesi vardı: Post-Sovyet dünyada Batı Avrupa ile Avrasya'yı; Orta-Doğu ile Balkanları, Atlantik ile Basra'yı birbirine bağlayan Türkiye halkasının, küresel kapitalizmin ağlarından geri dönmemesine kopuşunu önlemek.

Türkiye'yi sistemin zayıf halkalarından biri kılan da tam bu işte: Yerel ve bölgesel güç kaymalarını dengeleyen, uluslararası sistemin, çelişkileri kadar gücünü de "içeri"ye aktaran bu eşitsiz gelişme. İstikrarsızlık içinde büyüyen, kırdan kente bütün toplumsal dokusu hallaç pamuğu gibi atılan; geleneksel toplumsal ilişkileri iki kuşağın ömrü içinde altüst olan Türkiye'nin burjuvazisi; Sovyetler Birliği'nin çöküşü sonrasında oluşmaya başlayan yeni küresel kapitalist hiyerarşide aşağılara doğru itilme ve dağılma kabusu içindeki ulus-devletin krizini aşmanın başlıca devası; sosyo-ekonomik düzenin bekasının tek yolu olarak Avrupa Birliği katarına bağlanmayı öngörüyor. Sermayenin krize bulduğu çözüm, krizin kaynağıyla, kapitalizmin küresel merkeziyle bütünleşmek ve kriz yükünü hiyerarşinin bir basamak altında yer alan ülkelere aktarmak. Eğer bir devrimle önlenmezse, Türkiye sermayesi, bir süre için daha ömrünü bu yoldan uzatmayı deneyecektir. Ancak, korkunun ecele faydası yok! Batı Avrupa kapitalizmi pençesinde yol aldığı uzun dalga krizini aşamayacak. Zincir, Avrupa'ya katılsa da Türkiye'den kopacak!

KAPİTALİZMLE MÜCADELEDE YEREL VE KÜRESEL BAĞLAM

"Vatan", Cumhuriyetin ilk 40 yılı boyunca "devletçilik fideliği"nde bir Türk burjuva sınıfı yetiştirmenin ve kapitalizme meşruiyet üretmenin başlıca meşruiyet kaynağıydı. Emekçilerin boğaz tokluğuna, grevsiz, sendikasızsız, sigortasız; topraksız, susuz, yolsuz, hastanesiz, okulsuz kan ter içinde çalışmaya zorlanmaları "vatan" içindi. Hak taleplerinin kurşunla, dipçikle ve copla yanıtlanması da "vatan" için... Yüksek gümrük duvarlarıyla korunan "burjuvazimiz" in "tapon" ürünlerinin iç piyasada rakipsiz kılınması da "vatan" içindi; Ford'un, John Deere'in, General Electric'in, Renault'un, Pirelli'nin; Philips'in yerli montaj hatlarından çıkan ikinci kalite malları tekel fiyatına satın almaya zorlanmamız da "vatan" için... Teşvikler "vatan" için, vergi bağışlıkları "vatan" için; "dışarı"ya kâr transferleri "vatan" için; devleti borçlandırarak faizlerini istiflemek vatan için; "her şey vatan için" di!...

Böylesine ağır aksak, binbir naz ve niyazla büyütülen, kamu mülkü peşkeş çekilerek toplumun bütün zenginliğinin sahibi kılınan ama büyümek ve kâr oranlarının düşüşünü önlemek için yeni, "bakir" piyasaları gereksinen Türk burjuvazisi için "vatan" artık küresel sermaye nereye akıyorsa orası. "Vatan" İstanbul, İzmir, Ankara... "Vatan" Antalya ve Bodrum; "vatan" Moskova, Bükreş ve Baku... "Vatan" Brüksel ve Washington... 1923'te "bir millet yaratmak" için yola koyulan Cumhuriyet'in "üniter" kabuğu içinde artık üç "millet" yaşıyor: Kalbiyle, ruhuyla, teniyle yediği yemeği, içtiği suyuyla içinden çıktığı topluma arkası dönük, geleceğini küresel piyasa ağları içinde arayan; surlar gerisinde kurulmuş kalekentlerde yaşayan sermaye milleti ya da popüler deyişle "beyaz Türkler"; varoşların, uzak kent ve ilçelerin kara deliklerinde yitip giden emekçilerin, işsizlerin; yoksulların, mülksüzlerin, "sakatlar"ın; emeklilerin; "fuzuli nüfus" un oluşturduğu "öteki" millet ve tel örgüler, mayınlar, kontrol noktaları ile çevrelenmiş coğrafyalarında zillet, yoksulluk ve yoksunluğa mahpus Kürt milleti!

"Ulus" un geri kalanından kendisini toplumsal "yangın duvarları"yla ayıran burjuvazi; son yirmi yıl içinde IMF'nin de dayatmasıyla yürütülen "ihracata dayalı büyüme" programları uyarınca küresel mal ve sermaye akışlarının önündeki, gümrükler, planlama ve karar alma özerkliği ve yargı denetimini neredeyse sıfırlayarak kaderini küresel kapitalizmle daha derinden bağlıyor; iç içe geçen ve tek bir devlet sınırları içinde gerçekleşmesi olanaksız küresel çıkar ortaklığı ekonomik- mali, dolayısıyla siyasi ve askeri karar merkezlerini bütünüyle ya da çeşitli düzeylerde ulus-devlet sınırları dışına taşıyor.

Neoliberal ekonomik politikalar yalnızca toplumsal coğrafyayı değil kentsel mekanları da yeniden şekillendirerek küreselleşmenin suretinde yeni bir Türkiye yaratıyor. Yeni sermaye yatırım alanlarında sadece son 20 yıl içinde şekillenen ilişkiler ekonominin ağırlık merkezini ağır sanayiden yüksek teknoloji işletmelere; sınıai üre-

timden fason üretime; finansman ve dış ticarete, turizme; en az bunlar kadar yaygın bir para-döviz akışkanlığı yaratan "gri-ekonomi"ye -kara para aklama, uyuşturucu trafiği, insan ticareti- kaydırıyor.

Toplumun küresel sermaye akışına katılan kesimleri bu eksen çevresinde kümelenirken, sermayenin küresel yeniden üretimi bakımından anlam taşımayan kesimlerse bir asayiş konusu olmadıkları sürece egemen sınıfın ve devletin ilgi alanından dışlanıyor. Türk medyasının bir gününe bakmak; sermayenin gözünden toplumun nasıl görüldüğüne ilişkin çok çarpıcı bir özet sunabilir: Manşetler Avrupa Birliği üyeliğine ve Genelkurmay Başkanlığıyla Başbakanın demeçlerine; iç haberler, burjuvalar, devlet adamları ve şov dünyası seçkinlerinin hayatlarına ilişkin abur cubur dedikodulara; ekonomi haberleri IMF, borsa ve özelleştirme konularına; uzun saatler ve bol sayfalar futbola ayrılır. Halk, işçiler, yoksullar, Kürtler, kadınlar, çocuklar, burada kendilerine ancak bir asayiş, "terör", suç, intihar, taciz, tecavüz konusu ve cinsel istismar nesnesi olarak yer bulur.

Küreselleşmenin belirlediği bu gidiş içinde Türkiye sermayesinin TÜSİAD çevresinde kümelenen küreselci seçkinlerinin oluşturduğu bir odak gitgide Türkiye'nin stratejik yönelişlerini belirleme gücü ediniyor. Silahlı Kuvvetlerle burjuvazi arasında, silahlı kuvvetlerin görece özerkliği ve üstünlüğüne dayalı gergin ilişkiler askeri-sınai işbirliği çerçevesinde budanıyor. AB ile imzalanan Gümrük Birliği anlaşması; MAI ve MİGA antlaşmaları uyarınca kabul edilen "uluslararası tahkim"; IMF ve DTÖ dayatmaları altında çıkarılan şeker ve tütün yasalarının, özelleştirme programlarının; İsrail ve ABD ile girilen askeri-sınai işbirliğinin ima ettiği sonuçlar 28 Şubat 1998'de kamu oyuna sızdırılan Milli Güvenlik Siyaset Belgesi'nde çok net özetleniyor: "Türkiye'nin Batı'ya dönük yüzünde hiçbir değişikliğe gidilmemelidir; özelleştirmeler de dahil dünyayla entegrasyon için gereken adımlar atılmalıdır."

KÜRESELLEŞMECİ SİYASAL İSLAM

Türkiye sermayesinin 1950'lerden 1970'lere kadar bütün "soğuk savaş" dönemi boyunca Menderes ve Demirel hükümetleri eliyle topluma sunduğu "klientalist" temsil ilişkisi büyük çoğunluğu kırlar ve varoşlarda yaşayan yönetilenler ile yönetenler arasında alışverişe dayalı bir nispi dengenin mevcudiyetini varsayıyordu: "Sen bana oy ver; ben sana yüksek ürün taban fiyatı; gecekondu tapu, yol su ve elektrik!" Türkiye ekonomisini 24 Ocak 1980 kararlarına ve siyasal rejimini 12 Eylül 1980 darbesine taşıyan toplumsal-ekonomik gerilim koşullarında "egemenlik" ile "nispi refah" arasındaki bu kırılma dengesi zıvanasından çıktığından bu yana Türkiye burjuvazisi ve siyasal rejimi bir temsil ve meşruiyet krizi ile de sarsılıyor.

Toplumsal gelirin yeniden dağıtım süreçlerine halkın ortak olabildiği biricik kaldıraç olan geniş ve yaygın kamu sektörünün özelleştirilmesi ve kamu harcamalarının sınırlandırılmasına dayalı neo-liberal "kemer sıkma" programlarının bütün düzen partilerin ekonomik-politika şablonu haline gelmesi parlamentoyu halkın taleplerinin kısmen gerçekleştirilebildiği bir iktidar merkezi olmaktan çıkardıkça siyaset işlevsizleşiyor. Cumhuriyet seçkinlerinin haksız yere "oy davarı" dedikleri kitleler son kez Turgut Özal'ı da denedikten sonra düzen partilerine her seçimde daha fazla arkalarını dönüyorlar.

Toplumsal çözülüş derinleştikçe, ekonomisi ve maliyesini IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü'ne, savunmasını NATO ve ABD'ye, gelecek umutlarını AB'ye terk eden Türk sermayesinin "açık diktatörlük"le "askeri vesayet" arasında gidip gelen siyasi rejiminde kendilerine bir yer bulamayan yoksul kitleler umutsuzluk içinde yüzlerini "öte dünya"ya çevirdikçe, "Allah'ın kelamı"ni kendilerine umut olarak iade eden siyasi İslam'ın söylemiyle tanışıyorlar.

Kökene ve cemaate geri dönüş eğilimini güçlendiren toplumsal çözülüş, "soğuk savaş" boyunca "komünizmle mücadele" stratejisi çerçevesinde devlet desteği ve denetiminde nüfuz kazandırılan siyasal İslam'ın cemaatler, tarikatlar, kuran kursları ve camiler çevresinde yoğunlaşan etkinlikleri için en elverişli toprağı oluşturuyor. İslami dayanışma mekanizmaları, varoşların yoksul yığınları için büyük kentlerin cangılı içinde yok oluşa karşı dünyevi bir dayanak sağlıyor. Hayır kuruluşları, beslenmek için "kuru ekmeğe" bile muhtaç kitlelerin gündelik acılarını dindirirken karşılığını siyasal İslama ve öğretilerine sarılarak verdikleri bir geri besleme mekanizması oluşturuyor.

Siyasal İslam, öte yandan, faizi "haram", ticaret ve kârı "helal" sayan öğretileriyle tekelci büyük mali sermaye grupları dışında kalan sermaye sahiplerinin, neo-liberal ekonomik politika uygulamalarından mağdur esnaf ve küçük ticaret erbabının yeniden paylaşım özlendirmelerinin sözcülüğünü de üstleniyor. Böylece "yukarı" ile aşağıyı,

kırlarla varoşları buluşturarak, kitlelerin düzen dışına kaçma potansiyeli yüklü tepkilerini düzen içi kanallara akıtarak sisteme kendisini yeniden üretme olanaklarını sunuyor.

Yaklaşık on yıl belediyelerde Türkiye'nin en büyük kentlerini yönettikten sonra, siyasi iktidarı tek başına elde tutma gücüne de erişmiş olan siyasal İslam, kapitalizmin küreselleşmesi koşullarında ordu ve büyük sermayenin Batı Avrupa ile bütünleşme hedefini gerçekleştirmeyi üstlenerek bir kriz dinamiği olmaktan çıkıyor ve bir restorasyon dinamiği olmaya yöneliyor. "Kalpsiz bir dünyanın kalbi" olma iddiasındaki siyasal İslam, 20 yılda geçirdiği başkalaşımınla Türkiye'de artık kapitalizmin "plastik kalbi", onu ölüm döşeginden çıkararak "büyü"dür.

Gerçek çıkarları toplumsal kurtuluşa olan büyük yoksul ve emekçi kitleleri, bir kez daha kapitalizmin katırına bağlayan ve neo-liberal ekonomik politikaların taşıyıcılığını üstlenen siyasal-İslam'ın, dualar, ayinler, örtülerin gerisinde küresel kapitalizmin taşıyıcısı olarak oynadığı rol açığa çıkartılmadıkça kitlelerin kendi çıkarlarını, sermayenin çıkarlarından ayırmaları neredeyse imkansız. Siyasal İslam toplumsal değişimin önündeki en ciddi ideolojik ve politik engel konumuna yükseliyor.

Siyasal İslam'ın iktidara yükselişi Cumhuriyet tarihini boydan boya kat eden siyasal-kültürel kamplaşmayı da yeniden üretiyor. Laiklik-İslamcılık; merkezîyetçilik-ademi merkezîyetçilik, Doğuculuk-Baticılık olarak çeşitli düzeylerde kendini dışa vuran bu kamplaşma sol ve sosyalist harekete emekçilerin gerçek çıkarlarıyla ilişkilendirilmemiş bir sağ-sol ayrımı halinde yansıyor.

Sosyalizmi, "modernleşme" ve "Batılılaşma"nın içinden doğacak bir gelecek halinde tasavvura dayanan Avrupa-merkezciliğin gölgesi altında gelişen Türkiye solunun kamplaşmanın taraflarından biri olmaktan çıkabilmesi emekçilerin gerçek yaşam koşulları içinden ilerleyen bir çalışma ve siyaset tarzını benimseyip benimsemeyeceğiyle yakından ilgili.

KÜRT SORUNU VE ORTAK MÜCADELE

Türkiye'deki rejim krizinin temel belirleyenlerinden biri olan Kürtlerin kendi kaderini tayin mücadelesinin geçirdiği başkalaşım da Kürt emekçileri bir yol ayrımının başına getiriyor. Kürt halkının kendi kaderini tayininin ayrılma hakkıyla birlikte tam anlamına kavuşacağı ve bunun Kürt halkının özgür koşullarda vereceği karara bağlı olduğu açık.

Ayrılma hakkının gerçekleşmesi doğrultusunda başlatılan ve 10 binlerce ölümlle süren silahlı ayaklanma, iç ve uluslararası dengelerin karşılıklı etkisi sonucunda 1999'dan bu yana fiili bir mütareke sürecine girdiğinden beri, Türkiye Cumhuriyeti'nin bugünkü sınırlarını esas alan bir çözüm arayışı Kürt hareketini çeşitli düzeylere temsil edenler arasında yaygınca dillendiriliyor. "Tam hak eşitliği"ne dayalı bir Kürt-Türk cumhuriyetinin toprak, kültürel haklar ve kurucu anayasada teminat altına alınan kimlikler temelinde gerçekleşmesi de Kürtlerin kendi kaderlerini tayin biçimlerinden biri olabilir. Burada belirleyici olan Kürt emekçilerin kendi kaderlerini nasıl tayin edecekleridir.

Zaman içinde Türkiye'nin geneline yayılan bir başkalaşım geçiren Kürt sorunu artık yalnızca bir "güneydoğu sorunu", belli bir "coğrafya"ya ait bir mesele olmaktan çıkıyor; yarısından çoğu Batı'nın büyük sanayi ve ticaret merkezlerinde yaşayan Türkiyeli Kürtler, emek gücünün önemli bir bileşenini oluşturuyor; varoşlarda sürüp giden ekmek kavgasının en aktif unsurları; başlıca vasıfsız işgücü kaynağı onlar.

Geçmiş bir ulusal sorun olarak Kürt sorununun çözümü, sönmeye yüz tutan savaş koşulları; yaşam ve çalışma koşullarının Türklerle gitgide ortaklaşması dolayısıyla, Kürt emekçilerin kendi kaderlerini Türk emekçilerle birlikte ortak bir gelecek ve kurtuluş perspektifi çevresinde tayinini mümkün kılıyor.

Türkiye'nin Avrupa Birliği adaylığı çerçevesinde gerçekleştirilen düzenlemelerle, Kürtlerin bir halk olarak varlıklarının kabulü, Kürt dilinin varlığının tanınması; anadilde yayın da dahil olmak üzere bir dizi Kürt talebinin, şeklen de olsa resmi karşılık bulması, Kürtlerin Cumhuriyet'in kurulmasından bu yana sürdürdükleri; son 20 yılda yoğunlaşan ve kitleleşen mücadelelerinin bir ara sonucu.

Ancak bütün bu gelişmelerin de çıplak olarak gösterdiği gibi, Kürt sorununun, bir ulusal sorun olarak çözümlü üretim ve mülkiyet ilişkilerinde köklü bir değişik olmadan da mümkün. Kürt hareketinin kitlesel partilerine egemen olan program, dil ve söylemde son 10 yılda meydana gelen değişiklikler, küreselleşme reformculuğunun ve neo-liberal politikaların bu alandaki nüfuzunun derinleşmesi hareketin liderliğinin çözüm alanını kurulu düzen olarak tanımlamaya giderek daha çok yatkınlaştığını gösteriyor.

Bu Kürt emekçilerine de kendi kaderlerini tayinin zeminini özgürce belirleme Türkiye'nin bütün emekçilerin kaderiyle ortaklaştırma hakkını tanıyor. Kürt emekçileriyle sermaye egemenliğinin, bütün ezme ve tahakküm ilişkilerinin sona erdirilmesi zemininde buluşmak, Türkiye'de anti-kapitalist mücadelenin başarısının en önemli önkoşulların biri haline geliyor.

ETNİK VE DİNSEL AZINLIKLAR

Cumhuriyet'in etnik bir türdeşliğe sahip olmayan Türkiye nüfusundan, yukarıdan aşağıya, bir "Türk milleti" yaratma hedefiyle giriştiği inkar ve zorla asimilasyon uygulamalarının muhatabı yalnızca Kürtler olmadı. Kökleri İttihat ve Terakki günlerine kadar giden devletin bütün uyruklarını Türkleştirme, Müslümanlaştırma, dahası Sünnileştirme girişimleri, Türkiye'de yaşayan, büyük çoğunluğu otokton, yani tarih boyunca varlıklarını bu topraklarda sürdürme gelmiş, halkların ve kültürel kimliklerin ezilmesi, görünmez kılınması, dışlanması ve büyük bir bölümünün anayurtlarından göçme zorlanmasıyla sonuçlandı.

Bu Türk ve Müslüman olmayan toplulukların değişen uluslararası koşullar ve Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik görüşmeleri çerçevesinde varlıkları ve kimliklerini bir kez daha dışa vurma olanağı elde etmiş olmaları, sosyalist harekete on yıllardır ihmal ede geldiği bir görevini de hatırlatıyor: Türkiye'de yaşayan her etnik köken ve inanç topluluktan gelen insanların, Arapların, Ermenilerin, Süryanilerin, Lazların, Çerkeslerin, Boşnakların, Alevilerin, Hıristiyanların ve diğerlerinin kendilerini ifade ihtiyaçlarının da sözcüsü olmak. toplumsal ve kültürel çeşitlilikleri içinde onların taleplerinin gerçekleşmesini desteklemek, Türk milliyetçiliğinin baskılarına direndikleri nispette bir demokratik dinamik olarak ortaya koydukları enerjiyi değerlendirmek, sosyalist hareketin mücadele kapasitesini artırmakla kalmayacak; onun enternasyonalist kimliğinin güçlenmesi için de bir kaldıraç işlevi görecektir.

İŞÇİ HAREKETİNDE KRİZ

Neo liberal ekonomik politikalar, toplumsal çelişkileri vahşice sivrilterek anti-kapitalist mücadelenin alanını nesnel olarak toplumun bütün dokularına kadar yayarken; öte yandan burjuva toplumun doğasında içkin olan ekonomik alanla siyasi alan ayrışmasını da en uca taşıyor.

İktisadi mücadeleler alanının başlıca kurumu olan sendikaların, emekçilerin yaşam koşullarıyla ilgisiz, muhafazakar, milliyetçi ve İslamcı sendika önderliklerince işgal edilmiş olması emekçilerin gündelik mücadelelerinin toplumsal kurtuluş bağlamına yerleşebilmesi önünde fazladan bir öznel engel de diyor.

Öte yandan Türkiye'nin emek gücü kapasitesi, iktisaden faal nüfus, nüfusun yaklaşık yarısını bulduğu, tarım sanayi ve hizmetlerde ücretli çalışanların sayısı 20 milyona yaklaştığı, sigortalı işçi sayısı 5 milyondan fazla olduğu halde, sendikali işçilerin sayısının 1 milyonun altında kalması sömürünün gerçekleştiği düzlemde emekçilerin sermaye karşısında nasıl silahsızlandırılmış ve teslim alınmış olduklarına ilişkin çarpıcı bir gösterge sunuyor. Bu işçi hareketinde bir kriz tablosu.

Öte yandan, küreselleşme koşullarında emek sürecindeki farklılaşmalar, esnek üretimin fordist üretimle eklenmesi; hizmetlerin ve yarım zamanlı çalışmanın; ev içi çalışmanın; kayıt dışı ekonominin gitgide büyümesi; kadın ve çocuk emeği sömürsünün sermaye için gitgide daha cazip hale gelmesi ücretli emeğin toplumsal tabanını genişletiyor, geçmişte kategorik olarak işçi sınıfından sayılmayacak geniş kesimleri proleterleştiriyor; böylece işçi sınıfı da aradaki bir dizi dolayım karşıt gitgide halkın diğer kesimleri arasında çoğalıyor; nüfusun geniş kesimlerinin kaderleri ve yaşamları ortaklaşıyor. Emek-sermaye karşıtlığının görünümüleri çeşitleniyor ve bir insanlık sermaye karşıtlığı halinde somutlaşıyor.

Toplumsal çelişkiler keskinleşir ve süregenleşirken sosyalist hareketin ve sendikal mücadelenin güç ve nüfuz kaybına uğrayarak krize girmesinin bir nedeni de yukarıdan gelen baskıları bertaraf edecek ve üretim tarzında ve sınıf şekillenmesinde ortaya çıkan bu yeni eğilimleri karşılayacak yeni örgütlenme ve mücadele biçimlerinin yaratıcı bir tarzda devreye sokulamayışı.

Sosyalist hareketin kendi krizini aşması büyük ölçüde işçi hareketindeki krizin aşılmasına sunacağı çözümlerle bağlantılı: Fikri maddesiyle buluşturmanın ortam ve koşullarındaki değişmeyi tanımak ve kabul etmek; bunun gereksindiği fikri ve örgütsel donanımı edinmek; yaşam ve üretim koşullarının içiçe geçmişliğini, birden çok kimliğin tek bir emekçi tarafından üstlenilişini tanıyan; çeşitli mücadele alanlarını birbiriyle ilişkilendiren işçi ve halk örgütleri dizisi içinden geçerek kendini yeniden kurmak : Sosyalist hareket ancak böylece politik bir işçi hareketinin doğuşuna katkıda bulunduğu ve işçi hareketinin iktisadi ve siyasi alan ikiliğini aşan bir dip dalgası üzerinde kendini yeniden kuruluşuna adandığı ölçüde kendi küllerinden yeniden doğabilecek Kapitalizmin egemenliğiyle her düzeyde, her türden karşı karşıya gelişin bir sınıf mücadelesi halinde geliştiği kapitalist küreselleşme koşullarında, eski "altın çağ"a hiçbir öykünme, sosyalist hareketin krizinin devası olamaz.

DEMOKRASİ VE SOSYALİZM

Son 20 yılda içinden geçtiğimiz bütün deneyimlerin gösterdiği gibi sosyalist hareketin, kendisini yeniden kurmak için dikkatlerini sosyalist güçler arasındaki uzlaşma ve ittifaklara yöneltmesinden anlamlı sonuçlar doğmuyor. Ya da tersinden söylenirse toplumsal mücadele alanlarında ortaya çıkan yeni gerilim ve çelişkileri siyaset alanına taşıma pratiklerinde ortaklaşa deneyimler edinilmedikçe, bu alanlardan yeni enerjiler sosyalist mücadelenin içine taşınmadıkça, sosyalistler arası birleşme/ittifak deneyimleri, güçsüzlüklerin birbirine eklendiği ve başarısızlıkların paylaştırılmasının sorunlarıyla boğuşulduğu, toplumsal gündemle ilgisiz içine kapanık siyaset tarzını yeniden üretmekten başka bir sonuç vermiyor.

Oysa, kapitalist küreselleşme koşulları sosyalistleri yerel ve enternasyonal pek çok görevi eşanlı ve birarada yürütmeye çağıran çelişkilerle yüklü. Sosyalizmin bayrağını bir kez daha gururla yükseltebilmek için toplumsal mücadelelerin siyasallaştırıldığı, siyasal mücadelenin toplumsal bir bağlam edindiği bir deneyim ortaklığı gerekiyor.

Bu, her şeyden önce sosyalist hareketin "toplumsal sorun"u merkezine alan bir mücadele stratejisine yönelmesini, politikayı toplumsal mücadelelerin, "ekmek kavgası"nın içine sokarak siyasal faaliyetinin azamisini emekçilerin, yoksulların, dışlananların dünyasına taşımasını gerektiriyor.

Demokrasinin, Türkiye'nin siyasal mücadele tarihinde her zaman sosyalist programın başında yer edinmesi boşuna ve anlamsız değildi; sosyalist hareket ifade özgürlüğü; insan hakları; kültürel ve politik haklar uğruna mücadelelerin başını çektiği ölçüde topluma bütün yurttaşların birbiriyle bulunduğu alandan seslenebilmenin olanaklarına kavuştu. Ne var ki sosyalist hareket kendi tarihsel işlevini, bütün bu hakların ancak biçimsel olarak gerçekleştirebildiği eşit olmayanları "kanun karşısında eşit" kılan bir demokrasiye erişilmesiyle değil; bütün toplumsal eşitsizliklerin temellerinin yok edildiği; devletin ve siyasetin de artık gereksiz kılındığı, zorunluluklar aleminden özgürlükler alemine geçişle yerine getirecekse ve bu değişimin dinamiği toplumsal çatışma alanında mevcutsa, sosyalist hareketin gerçekten bir hareket haline gelişinin olanaklarını "toplumsal sorun"un çözümüne aday olmakta bulacağı apaçık olmalı.

Sosyalistlerin gerçekten tarihsel bir rol oynayacakları sahne, düzen partilerinin birbirleriyle yarıştıkları parlamentonun ötesinde kuruluyor: İşçilerin kendilerini devletin ve sermayenin çıkarlarından ayrı bir parti olarak örgütlemelerine hizmet etmek; emeğin öncü kesimlerinin siyasal girişkenlik kazanmaları, her durumda kendi kendilerini yönetebilir olmaları için çaba göstermek; onları bütün toplumun sözcüsü olacakları siyasal iktidarın fethedilmesine hazırlamak; mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi saati çaldığında bunu gerçekleştirecek olan devlet iktidarını en ücra imalathaneden, en uzak varoştan başkentin kalbine kadar her yerde kurmaya girişmelerine öncülük etmek. Hayatın sosyalistleri çağırdığı devrimci görevin özü bu!

Böyle bir program perspektifine sahip bir kitlesele emekçi partisini inşa çabaları, bu partinin uluslararası muadilleriyle bir dünya devrimi perspektifiyle buluşacağı yeni bir enternasyonal uğruna mücadele, sosyalist harekete dirilişinin ve kendini yeniden kuruluşunun olanaklarını da sunacaktır.